

KINOLARDA TARJIMON FAOLIYATIGA XOS AUDIOVIZUAL NUTQ JANRLARINING XUSUSIYATLARI.

Bagavova Elnara Rafikovna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Odilov E'zozbek Komil o'g'li

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat
o'zbek tili va adabiyoti universiteti magistranti*

ezozbeck97@gmail.com

Annotatsiya: Audiovizual tarjima, ya'ni kino va televidenie asarlarini tarjima qilish jarayoni, zamonaviy madaniyat va kommunikatsiya sohasida muhim o'rin egallaydi. Tarjimonlar bu jarayonda nafaqat tilni, balki madaniyatni, kontekstni va audiovizual asarlarning estetik jihatlarini ham hisobga olishlari kerak. Ushbu maqolada kinolarda tarjimon faoliyatiga xos audiovizual nutq janrlarining xususiyatlari, ularning tarjimaga ta'siri va tarjimonning roli haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: audiovizual tarjima, subtitrlar, matn, tarjimon, asar, til, madaniyat, muloqot.

Аннотация: Аудиовизуальный перевод, то есть процесс перевода кино и телепроизведений, занимает важное место в сфере современной культуры и коммуникации. В этом процессе переводчики должны учитывать не только язык, но и культуру, контекст и эстетические аспекты аудиовизуальных произведений. В данной статье представлена подробная информация об особенностях аудиовизуальных речевых жанров, их влиянии на перевод, а также о роли переводчика в кино.

Ключевые слова: аудиовизуальный перевод, субтитры, текст, переводчик, произведение, язык, культура, общение.

Abstract: Audiovisual translation, that is, the process of translating film and television works, occupies an important place in the field of modern culture and communication. In this process, translators must consider not only language, but also culture, context, and aesthetic aspects of audiovisual works. This article provides detailed information about the characteristics of audiovisual speech genres, their impact on translation, and the role of the translator in the movies.

Keywords: audiovisual translation, subtitles, text, translator, work, language, culture, communication.

KIRISH

Audiovizual tarjima asosan ikki asosiy janrga bo'linadi: subtitr va dubbing. Har ikkala janrning o'ziga xos xususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklari mavjud.

Subtitrlash jarayonida, tarjimon matnni qisqartirish va muhim ma'lumotlarni saqlab qolish uchun ko'proq e'tibor qaratishi kerak. Bu jarayonda vaqt va joy cheklovlari mavjud bo'lib, subtitrlar ekranda qisqa vaqt davomida ko'rsatiladi. Shuning uchun, tarjimon matnni aniq va tushunarli qilib, muhim ma'lumotlarni saqlab qolishi zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Dubbing jarayonida esa, tarjimon ovozlarni yangi tilga moslashtirish va aktyorlarning ifodalarini saqlab qolish uchun ko'proq e'tibor qaratadi. Bu jarayonda, tarjimon nafaqat matnni tarjima qiladi, balki ovoz va intonatsiyani ham hisobga olishi kerak. Dubbing jarayoni ko'proq vaqt talab qiladi va ko'proq resurslar kerak bo'ladi, lekin natijada tomoshabinlar uchun yanada tabiiy va qiziqarli tajriba taqdim etadi. Tarjimonning roli audiovizual asarlarni tarjima qilishda juda muhimdir. U nafaqat tilni bilishi, balki madaniyatlararo farqlarni tushunishi va ularni hisobga olishi kerak. Tarjimon, shuningdek, audiovizual asarlarning kontekstini, janrini va maqsadini tushunishi zarur. [2]

Masalan, komediya janridagi filmda hazil va ironiya ko'proq bo'lishi mumkin, shuning uchun tarjimon bu elementlarni saqlab qolishi kerak. Boshqa tomondan, dramatik filmda hissiyotlar va dramatik vaziyatlar muhim ahamiyatga ega, shuning uchun tarjimon bu jihatlarni ham hisobga olishi lozim. Audiovizual tarjimaning yana bir muhim jihati - madaniyatlararo aloqalar. Tarjimon, asar ichidagi madaniy elementlarni, an'analarni va urf-odatlarini tushunishi va ularni yangi tilga moslashtirishi kerak. Ba'zi hollarda, tarjimon madaniy kontekstni o'zgartirishga majbur bo'lishi mumkin, chunki ba'zi iboralar yoki an'analar boshqa madaniyatda tushunarsiz bo'lishi mumkin. Masalan, bir madaniyatda keng tarqalgan bir hazil boshqa madaniyatda umuman tushunilmasligi mumkin. Shuning uchun, tarjimon madaniy farqlarni hisobga olib, tarjimani amalga oshirishi zarur. Tarjimon faoliyatining yana bir muhim jihati - audiovizual asarlarning estetik jihatlari. Tarjimon, asarlarning vizual va audio elementlarini hisobga olib, tarjimani amalga oshirishi kerak. Masalan, bir sahnadagi musiqiy fon yoki vizual effektlar, sahnaning hissiyotini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tarjimon, bu elementlarni hisobga olib, matnni tarjima qilishda muvozanatni saqlashi kerak. Bundan tashqari, audiovizual tarjima jarayonida texnik jihatlar ham muhim ahamiyatga ega. Tarjimon, subtitrlar yoki dubbing jarayonida texnik talablarni hisobga olishi kerak. Masalan, subtitrlar ekranda ko'rsatilishi uchun ma'lum vaqt davomida ko'rsatilishi kerak, shuning uchun tarjimon matnni qisqartirish va vaqtni hisobga olish zarur. Dubbing jarayonida esa, ovoz va intonatsiya mosligini ta'minlash uchun ko'proq e'tibor qaratilishi kerak. Tarjimon faoliyatining muvaffaqiyati ko'pincha tomoshabinlarning qabul qilishiga bog'liq. Tomoshabinlar, tarjima qilingan asarni ko'rish jarayonida, tarjimonning ishini baholaydilar. Agar tarjima tabiiy va tushunarli bo'lsa, tomoshabinlar asarni yaxshiroq qabul qiladilar. Boshqa tomondan, agar tarjima noaniq yoki tushunarsiz bo'lsa,

tomoshabinlar asardan qoniqish hosil qilmaydilar. Shuning uchun, tarjimonning mahorati va tajribasi juda muhimdir.[7]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Audiovizual nutq janrlari ona tilida so'zlashuvchilar uchun turli xil syujetlarni, tanish hikoya shakllarini tushunishning madaniy shartli va tanish arxetiplarini ifodalaydi. Shu bilan birga, bugungi kunda janr tushunchasi nafaqat klassik audiovizual asarlarga (televidenie filmlari, seriallar), balki audiovizual o'yinlarga ham taalluqliligini aytishimiz mumkin (turli turdagi o'yinlar/janrlar dunyoning turli mamlakatlarida har xil mashhurlikka ega).

Tadqiqotchilar ikkita janrni yuqori darajadagi buzilish yoki voqelikni qurish va og'zaki komponentga maxsus talablar bilan ajratib turadilar. Bular kompyuter fantaziyasi va animatsion filmlardir.

Xye Song ta'kidlaganidek, "kompyuter tasvirlarini ko'rsatishning katta ulushi bo'lgan animatsion filmlar va filmlardagi video pertseptivdir.

Videoni soddalashtirish tomoshabinlarning e'tiborini sezilarli darajada bo'shatadi, bu esa og'zaki komponentga o'tkaziladi. Ushbu janrdagi filmlarning matnlari tarjima qilish qiyin bo'lgan lingvistik jihatlarga to'la. Shuning uchun bu janrdagi filmlarni tarjima qilish juda qiyin ko'rinadi.

A.V. Olyanich o'z ishida qayd etganidek, shuningdek, ijtimoiy so'zlashuvning asosi ham taqdimot kabi birlikdir, deb ishoniladi. [5]

Taqdimot predmeti ilgari sub'ekt tomonidan kognitiv ravishda o'zlashtirilgan va boshqa mavzuga o'tkazilgan atrof-muhitning tushunchalari, tasvirlari va harakatlari ketma-ketligidan iborat murakkab lingo-semiotik majmua bo'lgan ta'sirning eng kichik axborot birligi sifatida tushunilishi taklif etiladi. unga ta'sir qilish uchun u bilan muloqot kursi.

Ommaviy axborot vositalarida diskursiv aloqa jarayonini vaqt o'tishi bilan paydo bo'ladigan, sof semiotik - vizual va og'zaki ravishda amalga oshiriladigan taqdimotlar ketma-ketligi sifatida ko'rsatish mumkin.

Uzoq ketma-ketlik jamiyat tomonidan diskursiv muloqotning standart vaziyatlari ehtiyojlariga mos keladigan stereotip hisoblanadi.

Muallifning fikriga ko'ra, janr quyidagilar bilan tavsiflanadi:

1. Nutq belgisi sifatida audiovizual nutqning tarkibiy elementlaridan biri sifatida syujet qurilishining ma'lum bir stereotipi;
2. Berilgan janrga xos qahramonlar harakatlarini tanlash;
3. Sahnalarning oz surati, ritmi, progressivligi;
4. Muayyan madaniyat uchun o'ziga xos ramziy lahzalarning mavjudligi (ramkalar, madaniy belgilar (hajviy, fojiali, epik);
5. Psevdoog'zakilikning lingvistik ko'rinishlarining o'z profili;

6. Tomosha paytida va uning oxirida tomoshabindan kutilgan ma'lum bir hissiy holat.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, kinolarda tarjimon faoliyatiga xos audiovizual nutq janrlarining xususiyatlari ko'p qirrali va murakkabdir. Tarjimon, nafaqat tilni, balki madaniyatni, kontekstni va audiovizual asarlarning estetik jihatlarini hisobga olib, tarjimani amalga oshirishi kerak. Subtitrlash va dubbing jarayonlari o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, har biri o'ziga xos yondashuvni talab qiladi. Tarjimonning roli, audiovizual asarlarning muvaffaqiyatli tarjimasi uchun juda muhimdir va bu jarayonda uning mahorati va tajribasi katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Baker, M. (2006). *Translation and Conflict: A Narrative Account*. Routledge.
2. Gile, D. (2009). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. John Benjamins Publishing Company.
3. Gottlieb, H. (1994). *Subtitling: A New University Discipline*. In: *Translation Studies: An Interdisciplinary Approach*. Routledge.
4. Karamitroglou, F. (1998). *Audiovisual Translation: A New Paradigm*. In: *Translation Studies: A Reader*. Routledge.
5. Díaz Cintas, J., & Remael, A. (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*. Routledge.
6. Chiaro, D. (2009). *Translation, Humour and the Media: A New Approach to Audiovisual Translation*. In: *Translation Studies: An Interdisciplinary Approach*. Routledge.
7. Venuti, L. (2012). *The Translation Studies Reader*. Routledge.